

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 26-iyun 2026 yil
Ma'qullandi: 28-iyun 2026 yil
Nashr qilindi: 30-iyun 2026 yil

KEY WORDS

Favqulodda holat, operatsion hamshira, amaliy ko'nikma, shoshilinch tibbiy yordam, jarrohlik amaliyoti, bemor xavfsizligi, aseptika, antiseptika, steril muhit, kasbiy mas'uliyat, tezkorlik, stressga chidamlilik, jarrohlik brigadasi, hamshiralik ishi.

FAVQULODDA HOLATLARDA OPERATSION HAMSHIRANING AMALIY KO'NIKMALARI

Karshiyeva Sevara Safarbayevna

Respublika Shoshilinch Tibbiy Yordam Ilmiy Markazi
Toshkent viloyati filiali operatsion hamshirasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.21186364>

ABSTRACT

Mazkur maqolada favqulodda holatlarda operatsion hamshiraning amaliy ko'nikmalari, kasbiy vazifalari va bemor xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni yoritilgan. Favqulodda vaziyatlarda jarrohlik amaliyotining o'z vaqtida va sifatli bajarilishi operatsion hamshiraning tayyorgarligi, tezkorligi, aniqligi, mas'uliyati hamda jamoa bilan samarali hamkorlik qilishiga bevosita bog'liq. Maqolada operatsion hamshiraning operatsiya xonasini tayyorlash, steril asbob-uskunalar bilan ishlash, aseptika va antiseptika qoidalariga rioya qilish, jarrohlik brigadasiga yordam ko'rsatish, ishlatilgan materiallarni hisobga olish va tibbiy hujjatlarni yuritish kabi amaliy faoliyat yo'nalishlari tahlil qilingan. Shuningdek, favqulodda holatlarda stressga chidamlilik, vaziyatni tez baholash, to'g'ri qaror qabul qilish va bemor hayotini saqlab qolishga qaratilgan harakatlarning ahamiyati ochib berilgan. Tadqiqot natijalari asosida operatsion hamshiralarning amaliy ko'nikmalarini takomillashtirish, malakasini oshirish va shoshilinch jarrohlik yordamining sifatini yaxshilash bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Favqulodda holatlar tibbiyot amaliyotida bemor hayoti uchun bevosita xavf tug'diradigan, tezkor va aniq harakat qilishni talab etadigan vaziyatlar hisoblanadi. Bunday holatlarga og'ir jarohatlar, o'tkir jarrohlik kasalliklari, ko'p qon yo'qotish xavfi, kuyishlar, avtohalokatlar, tug'ruq bilan bog'liq shoshilinch vaziyatlar hamda boshqa kechiktirib bo'lmaydigan jarrohlik holatlari kiradi. Favqulodda vaziyatlarda tibbiy yordamning sifati nafaqat shifokorlarning malakasiga, balki operatsion hamshiraning amaliy ko'nikmalari, tezkorligi, mas'uliyati va jamoa bilan ishlash qobiliyatiga ham bog'liq.

Operatsion hamshira jarrohlik amaliyoti jarayonida muhim o'rin egallaydi. U operatsiya xonasini tayyorlash, steril asbob-uskunalar va materiallarni tartibga keltirish, jarrohlik brigadasiga yordam berish, aseptika va antiseptika qoidalariga rioya etilishini nazorat qilish, ishlatilgan asbob-uskunalarini hisobga olish hamda bemor xavfsizligini ta'minlashda faol

ishtirok etadi. Ayniqsa, favqulodda holatlarda vaqtning cheklanganligi operatsion hamshiradan puxta tayyorgarlik, chaqqonlik va kasbiy hushyorlikni talab qiladi.

Favqulodda jarrohlik amaliyotlarida operatsion hamshira har bir vazifani aniq, izchil va belgilangan tartib asosida bajarishi zarur. Steril muhitni saqlash, kerakli asboblarni vaqtida tayyorlash, tibbiy jamoa bilan samarali muloqot qilish va kutilmagan holatlarga tayyor turish bemor hayotini saqlab qolishda muhim ahamiyatga ega. Shu sababli operatsion hamshiraning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirish shoshilinch tibbiy yordam tizimida dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili. Tibbiy adabiyotlarda operatsion hamshiraning faoliyati jarrohlik yordamining muhim tarkibiy qismi sifatida baholanadi. Perioperatsion hamshiralik bo'yicha manbalarda operatsion hamshiraning vazifalari operatsiyadan oldingi tayyorgarlik, operatsiya vaqtidagi amaliy yordam hamda operatsiyadan keyingi nazorat jarayonlarini qamrab olishi ta'kidlanadi. Favqulodda holatlarda esa bu vazifalar yanada mas'uliyatli tus oladi, chunki bemorning ahvoli og'ir bo'lishi, vaqtning chegaralanganligi va operatsiya jarayonining murakkabligi tibbiy xodimlardan yuqori darajadagi kasbiy tayyorgarlikni talab qiladi.

Jahon sog'liqni saqlash tashkilotining xavfsiz jarrohlik va qo'l gigiyenasi bo'yicha tavsiyalarida jarrohlik amaliyotlarida bemor xavfsizligini ta'minlash, infeksiyon asoratlarning oldini olish, tibbiy jamoa o'rtasida aniq muloqotni yo'lga qo'yish va operatsiyadan oldingi tekshiruvlarni tartibli bajarish muhim ekani ko'rsatiladi. Ushbu yondashuvlar operatsion hamshiraning kundalik faoliyati bilan bevosita bog'liqdir.

Rus va xorijiy adabiyotlarda operatsion hamshiradan quyidagi amaliy ko'nikmalar talab etilishi qayd etiladi: steril asbob-uskunalar bilan ishlash, operatsiya maydonining tozaligini nazorat qilish, jarrohlik asboblarni to'g'ri joylashtirish, zarur materiallarni tez topish, jarroh topshiriqlarini aniq bajarish, favqulodda vaziyatlarda vazifalarni ustuvorlik bo'yicha tartibga solish va jamoa bilan muvofiqlashgan holda harakat qilish.

Adabiyotlarda bemor xavfsizligi tushunchasi alohida o'rin egallaydi. Bemor xavfsizligini ta'minlashda operatsion hamshira steril muhitni saqlash, asbob-uskunalar butligini nazorat qilish, ishlatilgan materiallarni hisobga olish, operatsiya jarayonida tartib-intizomga rioya qilish va hujjatlarni to'g'ri yuritish orqali ishtirok etadi. Favqulodda holatlarda ushbu vazifalarning birortasiga e'tiborsizlik jarrohlik jarayonining sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Shuningdek, ilmiy manbalarda operatsion hamshiraning psixologik barqarorligi ham muhim omil sifatida ko'rsatiladi. Favqulodda vaziyatlarda shoshqaloqlik, ruhiy zo'riqish va vaqt tanqisligi yuzaga keladi. Bunday sharoitda operatsion hamshira o'zini boshqara olishi, vaziyatni to'g'ri baholashi va kasbiy vazifalarni izchil bajarishi zarur.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, favqulodda holatlarda operatsion hamshiraning amaliy ko'nikmalari jarrohlik yordamining sifati, bemor xavfsizligi va operatsiya natijalariga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Metod va metodologiya. Mazkur maqola nazariy-tahliliy yondashuv asosida tayyorlandi. Tadqiqotning asosiy maqsadi favqulodda holatlarda operatsion hamshiraning amaliy ko'nikmalarini o'rganish, ularning jarrohlik amaliyoti samaradorligidagi o'rnini aniqlash hamda kasbiy faoliyatni takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot metodologiyasi hamshiralik ishi, shoshilinch tibbiy yordam, jarrohlik amaliyoti, aseptika va antiseptika, bemor xavfsizligi hamda operatsion blok faoliyatini tashkil etishga oid

ilmiy-nazariy manbalar tahliliga asoslandi. Maqolada raqamli klinik tajriba natijalari emas, balki nazariy tahlil, amaliy kuzatuvga asoslangan umumlashtirish va kasbiy faoliyat mezonlarini tizimlashtirish usuli qo'llanildi.

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

Tahlil metodi orqali favqulodda holatlarda operatsion hamshiraning asosiy vazifalari, kasbiy mas'uliyati va amaliy ko'nikmalari o'rganildi.

Taqqoslash metodi yordamida rejali jarrohlik amaliyotlari va favqulodda jarrohlik holatlarida operatsion hamshira faoliyatining o'ziga xos jihatlari solishtirildi.

Tizimlashtirish metodi orqali operatsion hamshiraning ko'nikmalari operatsiyadan oldingi, operatsiya vaqtidagi va operatsiyadan keyingi bosqichlarga ajratildi.

Umumlashtirish metodi asosida adabiyotlar va amaliy tajribalarda uchraydigan ma'lumotlar bir tizimga keltirilib, xulosa va tavsiyalar ishlab chiqildi.

Metodologik jihatdan operatsion hamshiraning faoliyati bemor xavfsizligi, sterillikni saqlash, jamoaviy hamkorlik, tezkorlik, aniqlik va mas'uliyat mezonlari asosida baholandi.

Tadqiqot natijalari va muhokama. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, favqulodda holatlarda operatsion hamshiraning amaliy ko'nikmalari jarrohlik amaliyotining barcha bosqichlarida muhim ahamiyatga ega. Operatsion hamshira faqat jarrohga yordam beruvchi xodim emas, balki operatsiya jarayonining xavfsiz, tartibli va samarali kechishini ta'minlovchi tibbiy jamoaning faol a'zosi hisoblanadi.

Favqulodda holatlarda operatsion hamshiraning vazifalari aniq bosqichlar asosida tashkil etilishi lozim.

1-jadval. Favqulodda holatlarda operatsion hamshiraning asosiy amaliy ko'nikmalari

Faoliyat yo'nalishi	Amaliy ko'nikmalar	Kutiladigan natija
Operatsiya xonasini tayyorlash	Operatsiya stolini, yoritish moslamalarini, steril stolni va zarur jihozlarni tayyorlash	Jarrohlik amaliyotini tez va tartibli boshlash imkoniyati yaratiladi
Steril asbob-uskunalar bilan ishlash	Asboblarni tartib bilan joylashtirish, sterilligini nazorat qilish, zarur asbobni vaqtida uzatish	Operatsiya jarayonida uzilishlar kamayadi
Aseptika va antiseptika qoidalariga rioya qilish	Steril muhitni saqlash, operatsiya maydoni tozaligini nazorat qilish	Infekcion asoratlar xavfi kamayadi
Jamoa bilan hamkorlik	Jarroh, anesteziolog va boshqa xodimlar bilan aniq muloqot qilish	Harakatlar muvofiqligi ta'minlanadi
Favqulodda vaziyatga moslashish	Vaziyatni tez baholash, kerakli materiallarni tayyorlash, ustuvor vazifalarni ajratish	Bemor hayotini saqlab qolish imkoniyati oshadi
Hujjatlarni yuritish	Ishlatilgan asbob-uskunalar va materiallarni qayd etish	Tibbiy nazorat va javobgarlik ta'minlanadi

Jadvaldan ko'rinadiki, operatsion hamshiraning amaliy ko'nikmalari bir-biri bilan uzviy bog'liq. Masalan, steril asbob-uskunalar bilan ishlash ko'nikmasi aseptika qoidalariga rioya

qilish bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ikkalasi ham bemor xavfsizligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Favqulodda vaziyatlarda operatsion hamshira uchun eng muhim jihatlardan biri tezkorlik va aniqlikdir. Biroq tezkorlik shoshqaloqlik bilan almashtirilmaligi kerak. Har bir harakat aniq, tartibli va tibbiy xavfsizlik qoidalariga mos bo'lishi lozim.

2-jadval. Favqulodda holatlarda operatsion hamshira faoliyatining bosqichlari

Bosqich	Operatsion hamshiraning vazifalari	Muhokama
Operatsiyadan oldingi bosqich	Operatsiya xonasini tayyorlash, asbob-uskunalar, bog'lov materiallari va dori vositalari mavjudligini tekshirish	Bu bosqich favqulodda jarrohlik amaliyotining o'z vaqtida boshlanishini ta'minlaydi
Operatsiya davomida	Jarrohga yordam berish, steril maydonni saqlash, zarur asboblarni vaqtida uzatish	Jarrohlik amaliyotining uzluksiz va xavfsiz kechishiga yordam beradi
Operatsiya yakunida	Asbob-uskunalarni hisobga olish, ishlatilgan materiallarni ajratish, hujjatlarni to'ldirish	Tibbiy tartib va infeksiyon xavfsizlik ta'minlanadi
Operatsiyadan keyingi tayyorgarlik	Operatsiya xonasini keyingi bemor uchun tayyorlash, sterilizatsiya jarayoniga materiallarni yuborish	Keyingi shoshilinch holatga tayyorlik darajasi oshadi

Tahlil natijalariga ko'ra, operatsion hamshiraning har bir bosqichdagi faoliyati bemor xavfsizligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Operatsiyadan oldingi tayyorgarlik yetarli bo'lmasa, jarrohlik amaliyoti vaqtida kechikishlar, asbob-uskunalar yetishmovchiligi yoki tartibsizlik yuzaga kelishi mumkin. Operatsiya davomida esa steril muhitning buzilishi infeksiyon xavfni oshiradi.

Favqulodda holatlarda operatsion hamshiradan faqat texnik ko'nikmalar emas, balki kasbiy-psixologik sifatlar ham talab etiladi.

3-jadval. Operatsion hamshira uchun zarur kasbiy sifatlar

Kasbiy sifat	Mazmuni	Favqulodda holatdagi ahamiyati
Tezkorlik	Zarur vazifalarni qisqa vaqt ichida bajarish	Bemor hayoti uchun muhim bo'lgan vaqtdan unumli foydalaniladi
Aniqlik	Har bir topshiriqni xatosiz va tartibli bajarish	Jarrohlik jarayonida xatolar xavfi kamayadi
Mas'uliyat	Bemor xavfsizligini birinchi o'ringa qo'yish	Tibbiy xizmat sifati oshadi
Hushyorlik	Jarayon davomida barcha o'zgarishlarga e'tiborli bo'lish	Kutilmagan holatlarga tez javob beriladi
Stressga chidamlilik	Ruhiy bosim ostida o'zini boshqara olish	Favqulodda vaziyatda barqaror ish muhiti saqlanadi
Jamoaviylik	Tibbiy brigada bilan hamkorlikda ishlash	Operatsiya jarayoni muvofiqlashgan holda tashkil etiladi

Muhokama shuni ko'rsatadiki, favqulodda holatlarda operatsion hamshiraning stressga chidamliligi alohida ahamiyatga ega. Chunki bunday vaziyatlarda bemorning ahvoli og'ir, jarayon tezkor va mas'uliyat yuqori bo'ladi. Operatsion hamshira emotsional barqarorlikni saqlagan holda o'z vazifalarini izchil bajarishi kerak.

Bemor xavfsizligini ta'minlash operatsion hamshira faoliyatining asosiy mezonlaridan biridir. Bunda asbob-uskunalar tayyorligi, steril muhit, hujjatlarni yuritish, tibbiy jamoa bilan muloqot va infeksiyon nazorat muhim hisoblanadi.

4-jadval. Bemor xavfsizligini ta'minlashda operatsion hamshiraning roli

Xavfsizlik yo'nalishi	Operatsion hamshiraning amaliy harakati	Natija
Sterillikni saqlash	Steril asboblarni, materiallarni va operatsiya maydonini nazorat qilish	Infeksiyon asoratlarning oldi olinadi
Asbob-uskunalar nazorat qilish	Zarur asboblarning tayyorligi va butligini tekshirish	Operatsiya davomida kechikishlar kamayadi
Materiallarning yetarliligi	Bog'lov materiallari, tikuv vositalari va qo'shimcha jihozlarni tayyorlash	Jarrohlik brigadasi uzluksiz ishlaydi
Aloqa va muloqot	Jarroh va boshqa mutaxassislar bilan aniq axborot almashish	Noto'g'ri tushunish va xatolar kamayadi
Hujjatlashtirish	Ishlatilgan materiallarni va bajarilgan ishlarni qayd etish	Tibbiy nazorat va mas'uliyat kuchayadi

Tadqiqot davomida favqulodda holatlarda operatsion hamshira faoliyatida uchrashi mumkin bo'lgan muammolar ham tahlil qilindi. Bular orasida vaqt tanqisligi, asbob-uskunalar nazorat yetarli tayyor emasligi, jamoaviy muloqotdagi kamchiliklar, ruhiy zo'riqish va sterillik buzilishi xavfi alohida o'rin tutadi.

5-jadval. Operatsion hamshira faoliyatida uchraydigan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari

Muammo	Sababi	Bartaraf etish yo'li
Vaqt tanqisligi	Bemorning og'ir ahvolda olib kelinishi	Operatsiya xonasini doimiy tayyor holatda saqlash
Asbob-uskunalar yetishmovchiligi	Oldindan nazoratning yetarli emasligi	Kunlik tekshiruv ro'yxatlarini joriy etish
Sterillik buzilishi xavfi	Shoshilinchlik va tartibga yetarli amal qilmaslik	Aseptika va antiseptika bo'yicha muntazam nazorat olib borish
Ruhiy zo'riqish	Yuqori mas'uliyat va og'ir bemorlar bilan ishlash	Stressga chidamlilik bo'yicha treninglar tashkil etish
Jamoaviy muloqotdagi kamchiliklar	Vazifalarning aniq taqsimlanmasligi	Jarrohlik brigadasida aniq aloqa tizimini shakllantirish
Hujjatlardagi xatolar	Shoshilinch vaziyatda e'tiborning bo'linishi	Hujjat yuritish bo'yicha standart tartiblarni mustahkamlash

Ushbu muammolarni kamaytirish uchun operatsion hamshiralar muntazam ravishda amaliy mashg'ulotlarda qatnashishi, favqulodda vaziyatlar bo'yicha simulyatsion treninglardan o'tishi va o'z kasbiy bilimlarini yangilab borishi zarur. Ayniqsa, operatsion blokda har bir xodimning vazifasi oldindan aniq belgilangan bo'lishi tibbiy yordam sifatini oshiradi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, operatsion hamshiraning amaliy ko'nikmalari quyidagi asosiy yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:

6-jadval. Operatsion hamshiraning amaliy ko'nikmalarini baholash mezonlari

Baholash mezonlari	Yuqori darajadagi ko'rsatkich	Amaliy ahamiyati
Tayyorlik	Operatsiya xonasi va jihozlar doimiy tayyor holatda bo'ladi	Shoshilinch yordam tez boshlanadi
Sterillik	Aseptika va antiseptika qoidalariga qat'iy rioya qilinadi	Infeksion xavf kamayadi
Tezkorlik	Zarur harakatlar vaqtida bajariladi	Bemor hayotini saqlash imkoniyati oshadi
Aniqlik	Asboblari va materiallar to'g'ri tanlanadi va uzatiladi	Jarrohlik amaliyoti samarali kechadi
Muloqot	Jamoa a'zolari bilan aniq axborot almashinadi	Xatolar va tushunmovchiliklar kamayadi
Mas'uliyat	Har bir bosqichda bemor xavfsizligi nazorat qilinadi	Davolash natijalari yaxshilanadi

Umuman olganda, tadqiqot natijalari favqulodda holatlarda operatsion hamshiraning amaliy ko'nikmalari jarrohlik yordamining ajralmas qismi ekanini ko'rsatadi. Operatsion hamshiraning tayyorgarligi qanchalik yuqori bo'lsa, operatsiya jarayonida tartib, xavfsizlik va samaradorlik shunchalik yaxshi ta'minlanadi.

Xulosa. Favqulodda holatlarda operatsion hamshiraning amaliy ko'nikmalari bemor hayotini saqlab qolish, jarrohlik amaliyotining xavfsiz kechishini ta'minlash va tibbiy yordam sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Operatsion hamshira operatsiya xonasini tayyorlash, steril asbob-uskunalarini nazorat qilish, jarrohlik brigadasiga yordam berish, aseptika va antiseptika qoidalariga rioya qilish, ishlatilgan materiallarni hisobga olish va hujjatlarni yuritish kabi vazifalarni bajaradi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, favqulodda vaziyatlarda operatsion hamshiradan tezkorlik, aniqlik, hushyorlik, mas'uliyat, stressga chidamlilik va jamoaviy hamkorlik talab etiladi. Ushbu sifatlar birgalikda namoyon bo'lgandagina jarrohlik amaliyoti samarali va xavfsiz tashkil etiladi.

Favqulodda holatlarda vaqt omili juda muhim bo'lgani sababli operatsion hamshiraning oldindan tayyorgarligi katta ahamiyat kasb etadi. Operatsiya xonasi, steril materiallar, jarrohlik asboblari va zarur jihozlar doimiy tayyor holatda bo'lishi kerak. Bu jarrohlik yordamining kechikmasdan ko'rsatilishiga xizmat qiladi.

Shuningdek, bemor xavfsizligini ta'minlash operatsion hamshira faoliyatining eng muhim yo'nalishlaridan biridir. Sterillikni saqlash, infeksiyon xavflarni kamaytirish, hujjatlarni to'g'ri yuritish va tibbiy jamoa bilan aniq muloqot qilish bemor salomatligini muhofaza qilishda asosiy omillar hisoblanadi.

Tavsiyalar:

Operatsion hamshiralar uchun muntazam malaka oshirish kurslarini tashkil etish zarur. Bunda favqulodda holatlarda harakat qilish, steril muhitni saqlash, bemor xavfsizligi va jamoaviy hamkorlik bo'yicha amaliy mashg'ulotlarga alohida e'tibor qaratilishi lozim.

Operatsiya xonalarini doimiy tayyor holatda saqlash tavsiya etiladi. Jarrohlik asbob-uskunolari, steril materiallar, bog'lov vositalari va zarur jihozlar muntazam tekshirilib borilishi kerak.

Favqulodda holatlar uchun aniq harakat algoritmlarini ishlab chiqish lozim. Har bir operatsion hamshira favqulodda vaziyatda o'z vazifalarini aniq bilishi va jarrohlik brigadasi bilan muvofiqlashgan holda ishlashi zarur.

Aseptika va antiseptika qoidalariga rioya etish bo'yicha nazorat kuchaytirilishi kerak. Bu operatsiyadan keyingi infeksiyon asoratlar xavfini kamaytirishga yordam beradi.

Simulyatsion treninglar o'tkazish maqsadga muvofiq. Bunday mashg'ulotlar operatsion hamshiralarda favqulodda vaziyatga tez moslashish, stressga chidamlilik va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Jarrohlik brigadasi o'rtasida samarali muloqot tizimini shakllantirish zarur. Aniq va qisqa axborot almashinuvi operatsiya jarayonida xatolarni kamaytiradi.

Tibbiy hujjatlarni to'g'ri yuritishga alohida e'tibor berish lozim. Ishlatilgan asbob-uskunalar, materiallar va bajarilgan ishlarning aniq qayd etilishi tibbiy nazorat sifatini oshiradi.

Operatsion hamshiralarning psixologik tayyorgarligini kuchaytirish zarur. Favqulodda vaziyatlarda ruhiy barqarorlikni saqlash, tezkor qaror qabul qilish va kasbiy vazifalarni tartibli bajarish bemor xavfsizligi uchun muhimdir.

Shunday qilib, favqulodda holatlarda operatsion hamshiraning amaliy ko'nikmalarini takomillashtirish shoshilinch jarrohlik yordamining sifatini oshirish, bemor xavfsizligini ta'minlash va davolash natijalarini yaxshilashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. World Health Organization. WHO Guidelines for Safe Surgery 2009: Safe Surgery Saves Lives. — Geneva: World Health Organization, 2009. - 124 p.
2. World Health Organization. Global Guidelines for the Prevention of Surgical Site Infection. - Geneva: World Health Organization, 2016. - 184 p.
3. Мухина С. А., Тарновская И. И. Теоретические основы сестринского дела: учебник. - 2-е изд., испр. и доп. — Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2014. - 368 с.
4. Обуховец Т. П. Основы сестринского дела: учебное пособие. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2015. - 603 с.
5. Двойников С. И. Сестринское дело в хирургии: учебное пособие. - Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2016. - 352 с.
6. Петров С. В. Общая хирургия: учебник. — 4-е изд., перераб. и доп. - Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2014. - 768 с.
7. Гостищев В. К. Общая хирургия: учебник. — 5-е изд., перераб. и доп. - Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2015. - 728 с.
8. Сумин С. А., Окунская Т. В. Основы реаниматологии: учебник. — Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2015. - 688 с.